

Statsstøtte til landvinding tog livet af Svinehave Sø

Det er sandsynligt, at udtørringen af Svinehave Sø blev sat i værk som led i anlægsarbejderne til Gjedser Jernbane, der åbnede 1. juli 1886. Samme dag påbegyndtes sejlads med både danske og tyske hjuldampere til War nemünde fra havnen i Gedser.

Jernbaneanlægget afskar den nord-

ligste ende af den 18 hektar store sø. Samtidig fik søen sænket vandspejlet ved hjælp af en vindmølle, der udpumpede vandet gennem et kanaliseret og uddybet afløb til havet i vest.

Allerede ved udgangen af 1800-tallet var søarealet halveret, men til gengæld holdt det sig sådan i de følgende 50 år, også selvom vindmøllen blev erstattet af en elektrisk pumpemotor. Forholdet var det, at kanalen ikke var gravet dyb nok, hvor den løb under jernbanedæmningen, så vandstanden i søen kunne ikke pumpes længere ned end til bundtærsklen i jernbanerunderløbet.

Det skulle der ændres på i 1944.

Uenighed om støtte

Rigsdagen havde vedtaget en statsstøttelov, som tilbød at betale to tredjedele af udgifterne til afvandsingsprojekter, så sidst på formiddagen 13. december 1944 dannede Gedser Hotel ramme om det indledende møde, hvor en repræsentant for

Statens Landvindingsudvalg satte sig sammen med lodsejerne Rasmussen, Arnhild og Boesen, to ingeniører fra Hedeselskabet og en repræsentant for Grundforbedringsudvalget for Maribo Amtsrådskreds.

På dagsordenen var et andragende fra de tre lodsejere om økonomisk støtte til at tørlægge den umatrikulerede sø permanent. Inden mødet havde man været i felten for at se på forholdene. Sådan lød beskrivelsen i mødereferatet:

»Svinehave Sø med omgivelser afvandes i øjeblikket gennem et afløb, der passerer under jernbanedæmningen og videre under den gamle Gedservej, inden det går i havet. Mellem banen og vejen findes en elektrisk pumpe, som dog er i orden og ikke har været i gang siden foråret. Højvande i havet kan gå over vej dæmningen og rundt om pumpen og således trænge ind over det interesserede areal.

Udløbet var helt tilsandet, og vandet i afløbet derved stuvet op i ca. en halv meters højde. Lodsejerne fandt det imidlertid fordelagtigt på denne årstid at have afløbet

Umiddelbart øst for den udtørrede sø ligger det gamle voldsted »Getzør Kongsgård« (nu Svinehave Voldsted) som en borgbanke med et firkantet voldgravsanlæg. Borgen omtales i Valdemar Sejrs jordebog fra 1231. I tidlig middelalder kunne man sejle fra havet ind i Svinehave Sø og videre gennem en kanal op til borgen. Foto: Vilhelm Mogensen.

Svinehave Sø

Lavvandet sø på 18 hektar i den nordlige udkant af Gedser. Afvandet med vindmølle allerede i slutningen af 1800-tallet, men stadig med halvdelen under vand i 1940.

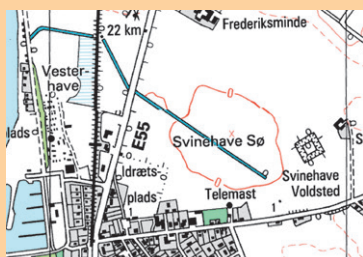
Kultiveret ved kostbart, statsstøttet projekt i 1949-52.

Dyrkes stadigt, men med hyppige oversvømmelser i vinterhalvåret.

Kortene er fra 1887 og 1995.

Guldborgsund Kommune.

Koordinater: 6052324,689663.

Se på fugle ved Gedser Odde

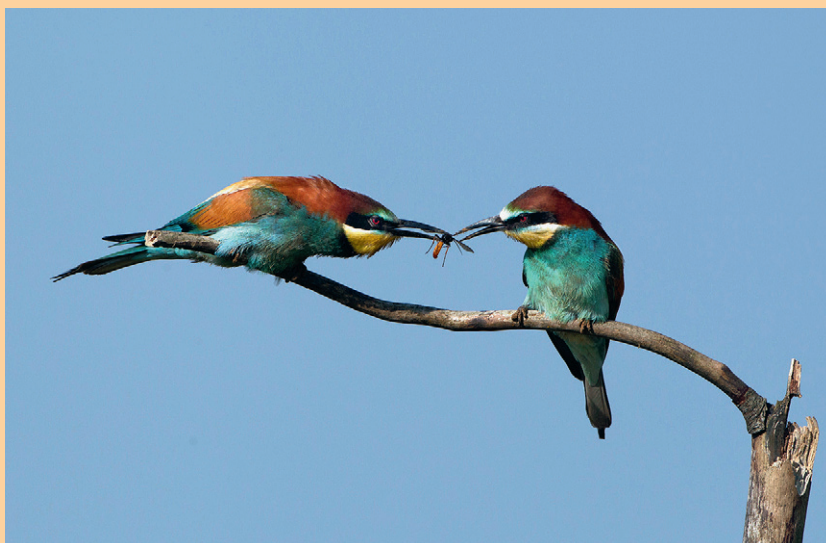
For den, der gerne opsøger fugleoplevelser, er Gedser og omegn et fremragende udflugtsmål, og gæster er velkomne.

Især om efteråret koncentrerer der store skarer af trækfugle på vej sydoover, og efter oprettelsen af Gedser Fuglestation i den gamle fyrhave ved Gedser Odde er der rapporteret 292 forskellige fuglearter fra området.

Blandt de absolut mest sjældne kan nævnes Hellig Ibis, Stellersand, Slangeørn, Ørnevåge, Lille Skrigeørn, Stor Skrigeørn, Jagtfalk, Ellekrage, Buskrørsanger, Bleg Gulbug, Brun Løvsanger, Nordsanger og Klippeværting, Brun Tornskade, Himalayasanger og Blåstjert.

Gedser Fuglestation danner rammen om en lang række aktiviteter, bl.a. fugleture, formidling om fugle (og natsværmere!) og ringmærkning i området omkring fuglestationen. Læs mere om hvordan ringmærkningen foregår på Gedser Fuglestation på www.gedserfuglestation.dk, hvor man også læse om mulighederne for at deltage i arbejdet eller bidrage på anden vis.

Kør ind igennem Gedser Centrum ad Langgade og fortsæt ud mod Gedser Odde. Parkér på den store P-Plads ude for enden af Gedser Fyrvej. Herfra kan man nemt besøge både Sydstenen på selve odden, samt Gedser

Den eksotiske biæder er en af de sjældne fugle, der er set rigtig mange gange på Gedser Odde. Siden 2003 er det blevet til 54 observationer af formentlig mindst 44 forskellige eksemplarer. Så sent som i august 2012 blev der observeret en samlet flok på 10 fugle. Foto: Christine Raaschou-Nielsen.

Fuglestation. Enten går man ad asfalten frem til 'hovedindgangen' ved postkassen, og så ad den brede sti ind igennem fyrhaven til fuglestationen, eller man kan gå ind ad lågen til fårefolden ved den store P-Plads,

gå igennem folden mod vest og så igennem næste låge ind til fyrhaven.

Der er mulighed for at overnatte mod en beskeden betaling, men kontakt fuglestationen på forhånd.

lukket, således at de sædvanlige lidt større højvande ikke kunne forårsage saltvands-oversvømmelser. Ved pumpningen har man

Hvis ikke udløbet til havet holdes rent for tang, lukker det og skaber oversvømmelser i baglandet, hvor Gedser Feriepark ligger.

kunnet holde søen omtrent tørlagt, men ved besigtigelsen stod det hele under vand. Areaerne anvendes som eng.»

Hedeselskabets ingeniør fremlagde sit projektforslag for de 30 hektar, der ville nyde godt af tørlægningen. Pumpen skulle flyttes om på den anden side af den høje tærskel under bandedæmningen, og så skulle kanalen indiges på begge sider for at udelukke oversvømmelser. Endelig ville man ændre udløbets fysiske form, så det blev nemmere at rense op.

Prisen for projektet var regnet ud til 53.000 kr. (1,1 mio. kr. i 2013-værdi). Det var dyrt, selvom staten ville betale de to tredjedele. Efterfølgende skulle der også drænes, men for lodsejernes egen regning.

Internt i Statens Landvindingsudvalg skabte projektet stor diskussion, og to af medlemmerne var rygende uenige. Finansministeriets repræsentant, kontorchef Svend Alstrup, opfat-

tede det som sin opgave at protestere mod de mest urentable projekter, der ansøgte om statsstøtte, og dette her var et af dem, mente han.

Reglen var den, at lodsejernes andel i betalingen for et projekt skulle modsvares af en indtægtsfremgang, der kunne dække udgiften, som resultat af projektet. Hvis landvindingsudvalget kalkulerede for optimistisk en indtjening for lodsejerne, var der risiko for, at en landvæsenskommission ville pålægge staten at betale endnu mere end de to tredjedele.

Alstrup gik så vidt, at han foretog sine egne kalkulationer over de økonomiske byrder for lodsejerne, som han fremlagde med bemærkningen: »Nu må det vist være de sagkyndiges tur at udtale sig igen«.

Det fik ingeniør Arne Lehnfelt, der var Vandbygningsvæsenets fagmand i landvindingsudvalget, til at tabe besindelsen. Med en blyant skrev han

Svinehave Sø ligger – eller rettere lå – lige på venstre hånd, når man kører ind i Gedser fra nord. Til højre hilses man velkommen af »Øernes Kloak Service« og »Statoil Truck Diesel«, der driver virksomhed på sydbredden af den gamle sø.

denne beske kommentar til Alstrups protest:

»Jamen, så afslå da sagen! – Og afslå herefter alle sager – nu er jeg træt! A.L.«

Om det var denne opsang, der fik kontorchefen på andre tanker, vides ikke, men 17. juli 1945 overgav han sig og godkendte projektet sammen med resten af udvalget.

Allerede 6. august 1945 kunne der gives grønt lys for Hedeselskabets projekt til »forbedret afvanding af Svinehave Sø ved Gedser«. Pris: 58.000 kr. (1,21 mio. kr. i 2013-værdi) med to tredjedele som tilskud og en tredjedel som statslån. Arbejdet skulle være tilendebragt 1. oktober 1946.

Tangprop i udløb

Imidlertid kom det til at gå helt anderledes.

Først i 1949 kom arbejdet i gang, fordi Arbejdsministeriet ikke ville give

starttilladelse, så længe arbejdsløshedstilladelse var små. Landvindingsloven var en beskæftigelseslov, så projekterne havde måttet afvente stigende arbejdsløshedsprocenter, før pengene blev givet fri. Til gengæld blev prisoverslaget forhøjet til 75.000 kr. (1,45 mio. kr. i 2013-værdi) for at kunne følge lønudviklingen.

Da regnskabet kunne afsluttes i 1952, lød regningen imidlertid på 90.471 kr. (1,40 mio. kr. i 2013-værdi), så reelt var det blevet en smule billigere. Amt og kommune gav et tilskud på 3800 kr., men restsummen på 86.671 kr. blev fordelt med to tredjedele til Landbrugsministeriet og den sidste tredjedel til lodsejerne.

I dag dyrkes der både korn og sukkerroer på en del af den tørlagte Svinehave Sø, men ofte står der vand på de vestlige arealer i vinterhalvåret.

I januar 2012 blev flere feriehuse oversvømmet i Gedser Feriepark,

og ejerforeningen pegede på »dårlig vedligeholdelse« af afvandingskanalen som årsag. Slusen i udløbet var simpelthen stoppet til med tang, så vandet ikke kunne komme ud.

Ejerforeningen besluttede at trække pumpelaget i retten, men inden det kom så vidt, indgik man et retsligt forlig i marts 2013. De uheldige feriehusejere fik en mindre erstatning, men nok så vigtigt fik man etableret en dialog, der skal forhindre, at uheldet sker igen.

KILDER

Forfatterens besøg på lokaliteten, 28. maj 2005.

Holm, Erik: Advokat skal se på oversvømmelser. 24. januar 2012. Folketidende.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 866.

www.jernbanen.dk/pbaner.php?s=102#sthash.mas22wV4.dpuf

www.gedserfuglestation.dk/

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet på Gedser Agerland, så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 114 fuglearter, som er registreret fra **Gedser Agerland**, pr. 13. januar 2014. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Skarv	(2/2)	Fiskeørn	(3/7)	Gøg	(2/3)	Havesanger	(1/6)
Fiskehejre	(8/15)	Tårnfalk	(16/33)	Natugle	(2/2)	Munk	(1/8)
Hvid Stork	(5/10)	Dværgfalk	(3/6)	Mursejler	(1/3)	Gransanger	(1/3)
Knopsvane	(4/28)	Lærkefalk	(4/12)	Biæder	(1/1)	Løvsanger	(1/30)
Sangsvane	(45/1927)	Vandrefalk	(2/2)	Hedelærke	(1/2)	Fuglekonge	(2/31)
Sædgås	(36/9762)	Agerhøne	(3/13)	Sanglærke	(18/265)	Grå Fluesnapper	(1/6)
Kortnæbbet Gås	(11/257)	Fasan	(2/3)	Digesvale	(3/23)	Lille Fluesnapper	(1/2)
Blisgås	(43/10200)	Engsnarre	(1/1)	Landsvale	(6/151)	Broget Flue- snapper	(3/3)
Grågås	(38/2963)	Trane	(5/33)	Bysvale	(4/43)	Sortmejse	(2/4)
Canadagås	(22/721)	Strandskade	(1/2)	Skovpiber	(2/9)	Rødrygget Tornskade	(3/4)
Bramgås	(52/78328)	Stor Præstekrave	(1/1)	Engpiber	(4/46)	Stor Tornskade	(6/7)
Knortegås	(4/131)	Hjejle	(10/1091)	Gul Vipstjert	(8/82)	Husskade	(1/1)
Rødhalsed Gås	(1/1)	Vibe	(10/137)	Hvid Vipstjert	(5/169)	Allike	(2/25)
Gravand	(2/5)	Dobbeltbekkasin	(1/1)	Silkehale	(4/995)	Råge	(4/53)
Pibeand	(1/79)	Småspove	(1/1)	Gærdesmutte	(1/1)	Sortkrage	(12/16)
Gråand	(2/2)	Storspove	(3/12)	Rødhals	(4/17)	Gråkrage	(7/147)
Stor Skallesluger	(1/2)	Svaleklire	(1/2)	Nattergal	(1/2)	Stær	(7/1711)
Hvæpsevåge	(4/12)	Sorthovedet Måge	(1/1)	Sydlig Nattergal	(4/4)	Kvækerfinke	(2/230)
Sort Glente	(2/2)	Hættemåge	(7/995)	Blåhals	(1/1)	Grønirisk	(2/16)
Rød Glente	(11/23)	Stormmåge	(13/2380)	Husrødstjert	(3/3)	Stillits	(4/24)
Havørn	(7/8)	Sildemåge	(6/17)	Rødstjert	(2/7)	Grønsiken	(2/75)
Rørhøg	(6/24)	Middelhavs- sølvmåge	(2/4)	Bynkefugl	(2/12)	Tornirisk	(6/159)
Blå Kærhøg	(13/14)	Sølvmåge	(14/1036)	Stenpikker	(4/59)	Bjergirisk	(1/90)
Steppehøg	(2/2)	Kaspisk Måge	(6/18)	Solsort	(5/13)	Lille Korsnæb	(1/2)
Spurvehøg	(12/155)	Svartbag	(5/8)	Sjagger	(16/4068)	Snespurv	(3/102)
Musvåge	(24/54)	Splitterne	(1/1)	Sangdrossel	(3/4)	Gulspurv	(7/93)
Fjeldvåge	(10/13)	Huldue	(3/12)	Vindrossel	(1/1)	Rørspurv	(1/1)
Stor Skrigeørn	(1/1)	Ringdue	(3/72)	Misteldrossel	(4/92)	Bomlærke	(2/21)
Høgeørn	(1/1)			Høgesanger	(1/1)		